Ympäristöministeriö
Vesi- ja luontoympäristöosasto
Ylijohtaja Tarja Haaranen
Ympäristöneuvos Päivi Gummerus-Rautiainen
Neuvotteleva virkamies Turo Hjerppe

Eduskunnan ympäristövaliokunta
2.10.2026

HE 175/2026 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2027

Luonnonsuojelu ja vesiensuojelu hallituksen esityksessä valtion talousarvioksi vuodelle 2027
Luku 35.10

1. Luonnonsuojelun rahoitus

Talousarvioesityksen 35.10. -luvun mukainen luonnonsuojelun rahoitus on vuonna 2027 noin 105,5 miljoonaa euroa, sisältäen momentit 35.10.21 Eräät luonnonsuojelun menot, 35.10.52 Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät sekä 35.10.63 Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot. Rahoitusta on noin 1,5 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2026 talousarviossa. Luonnonsuojeluvarojen pääasiallisia käyttökohteita ovat Helmi-elinympäristöohjelma, METSO-ohjelma sekä Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät. Luonnonsuojeluvaroista rahoitetaan myös mm. laji-, luontotyyppi- ja maisemansuojeluun liittyviä toimia, avustuksia luonnonvaraisten eläinten hoitoloille ja Luontopaneelin toiminta. Vuodelle 2027 lisätään 4 milj. euroa METSO-ohjelmaan (momentille 35.10.63) sekä 1 milj. euroa Helmi-ohjelmaan (momentille 35.10.21) vaelluskalojen elinympäristöjen kunnostamiseen ja vaellusesteiden poistoon. Momentilta 35.10.21 siirretään pysyvästi 111 000 euroa momentille 30.01.05 valkoposkihanhien ja merimetsojen seurantatehtäviin.

Taulukko 1. Luonnonsuojelun rahoitus talousarvioissa vuosina 2023–2026 ja talousarvioesityksessä 2027, kohdistuminen Helmi- ja METSO-ohjelmiin, milj. €

Momentti	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**TAE2027**
35.10.21 Eräät luonnonsuojelun menot	**12,8** H: 9 M:0,5	**15,6** H: 12 M:0,5	**15,6** H: 12 M: 0,5	**15,6** H:12 M: 0,5	**16,4** Helmi: 13 METSO: 0,5
35.10.63 Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot	**46,6** M: 24 H: 5	**37,6** M: 20 H: 5	**39,4** M:21 H: 5,5	**39,4** M:19 H:5	**43,4** METSO: 22 Helmi: 4
35.10.52 Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät	**50,7** H: 3	**49,6** H: 4	**50,1** H: 4	**49,1** H:7	**45,7** Helmi: 5

Helmi-elinympäristöohjelma

Helmi-elinympäristöohjelma on ympäristöministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön yhteinen ohjelma, jonka avulla parannetaan heikentyneiden luontotyyppien ja lajien elinympäristöjen tilaa koko maassa. Helmi-ohjelman toimet perustuvat maanomistajien vapaaehtoisuuteen ja usean organisaation yhteistyöhön. Kohteina ovat lintuvedet, suot, metsät, perinneympäristöt sekä pienvedet ja rannat.

Ohjelmassa on asetettu heikentyneiden tavoitteita vuoteen 2030 ulottuvia tavoitteita sekä luonnonsuojelualueille että niiden ulkopuolisille alueille. Helmi-ohjelma on keskeinen osa kansallisten ja kansainvälisten luonnon monimuotoisuuden suojelun tavoitteiden, kuten ennallistamisasetuksen, toimeenpanoa. Vuoden 2026 syyskuun loppuun mennessä Helmi-ohjelmassa on koko ohjelman aikana suojeltu soita yli 35 000 hehtaaria ja ennallistettu soita n. 25 000 hehtaaria. Metsiä on hoidettu ja ennallistettu yli 850 kohteella, mikä on sisältänyt niin lehtojen ja paahdeympäristöjen kuin lajikohteidenkin hoitoa sekä ennallistamispolttoja suojelualueiden metsissä. Purouomia on kunnostettu yli kaksisataa kilometriä ja poistettu kalojen vaellusesteitä. Rantaluonnon, kuten hiekkarantoja ja dyynejä on kunnostettu lähes kahdellasadalla kohteella. Perinnebiotooppeja Helmi-ohjelmassa on kuluneiden vuosien aikana kunnostettu yli 5000 hehtaaria. Helmi-ohjelma on myös laajan Priodiversity LIFE -hankkeen merkittävin omarahoituksen lähde.

Luonnonsuojelun rahoituksesta kohdentuu Helmi-ohjelman toteutukseen vuoden 2027 talousarvioesityksessä yhteensä noin 22 milj. euroa. Tästä n. 4 milj. euroa ohjautuu soiden vapaaehtoiseen suojeluun momentilta 35.10.63. Noin 13 milj. euroa kohdentuu etenkin elinvoimakeskusten kautta muun muassa ostopalveluina ohjelman toimenpiteisiin momentilta 35.10.21. Lisäksi samalta momentilta maksetaan SYKEstä hankittavia asiantuntijapalveluita ja ohjelman tavoitteita tukevia muita hankkeita (mm. arvokkaiden lintuvesikohteiden vieraslajipetojen minkin ja supikoiran torjuntaa). Tavoitteena on kohdentaa talousarvioesityksen lisärahoitus yhteistyössä NOUSU-ohjelman kanssa ekologisesti merkittävien vaelluskalavesistöjen purokunnostuksiin ja vaellusesteiden poistamiseen. Näiden lisäksi Metsähallituksen rooli Helmi-ohjelman toimeenpanossa on hyvin keskeinen. Vuoden 2027 talousarvioesityksestä Metsähallituksen Luontopalvelujen Helmi-ohjelman toimeenpanoon kohdistuu n. 5 milj. euroa momentilta 35.10.52.

Vuoden 2026 lopussa ohjelman ympäristöministeriön hallinnonalan vastuulla olevista toimenpiteistä on saavutettu arviolta noin 49 % vuoteen 2030 ulottuvista tavoitteista. Nykyisellä ohjelman resurssitasolla Helmi-ohjelman tavoitteiden edistyminen on hidastunut, eikä valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaista tavoitetasoa saavuteta vuoteen 2030 mennessä.

METSO-ohjelma

Valtioneuvosto teki 16.4.2026 periaatepäätöksen METSO-ohjelmasta vuosille 2026–2040. Ohjelma jatkaa maanomistajien vapaaehtoisuuteen perustuvaa metsien suojelua ja luonnonhoitoa. Keskeisenä tavoitteena on parantaa metsäisten luontotyyppien ja metsälajien tilaa ja suojelutasoa. METSO on osa EU:n ennallistamisasetuksen kansallista toimeenpanoa.

Ohjelma sisältää 18 toimenpidettä, joilla muun muassa kehitetään suojelualueverkostoa, lisätään talousmetsien monimuotoisuutta, vahvistetaan tietopohjaa, koulutusta, viestintää ja seurantaa sekä pilotoidaan uusia rahoitus- ja korvausmalleja. Ohjelmaa toteutetaan koko maassa, painottuen eteläiseen Suomeen. Pohjois-Suomessa pysyvä suojelu kohdennetaan pääosin vanhoihin ja luonnontilaisiin metsiin.

Momentin 35.10.63 määrärahataso mahdollistaa METSO-ohjelman vuositavoitteeksi noin 3 500 hehtaaria vuodelle 2027. Määrärahaa tähän varataan alustavasti noin 22 milj. euroa. Kuluvaan vuoteen verrattuna METSO-ohjelmaan pystytään osoittamaan vuonna 2027 enemmän määrärahaa. Ohjelmakohtaisten kustannusten arviointia vaikeuttaa tällä hetkellä vuoden alussa voimaan tullut aluehallintouudistus sekä momentilta maksettavien rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen määrä.

METSO-ohjelma on suosittu maanomistajien keskuudessa ja suojelutarjonta ylittää ohjelman määrärahatason. METSO-ohjelman kustannukset ovat nousseet viime vuosina merkittävästi mm. puun markkinahinnan nousun myötä.

Metsähallituksen luonnonsuojelutehtävät

Metsähallituksen Luontopalvelujen osalta talousarvioesitys vuodelle 2027 on vuoden 2026 talousarvioon nähden n. 3,4 milj. euroa pienempi. Luontopalvelut hoitaa lähes koko maamme luonnonsuojelualueita ja tuottaa maksuttomia retkeilypalveluja. Lisäksi Luontopalveluilla on vastuu lukuisista kulttuuriperintökohteista. Luontopalveluilla on tärkeä rooli heikentyneiden elinympäristöjen tilan parantamisessa sekä lajien ja luontotyyppien inventoinnissa ja seurannassa. Metsähallituksen luontopalvelut on siten keskeisesti tukemassa lajien ja luontotyyppien uhanalaistumiskehityksen pysäyttämistä ja EU:n ennallistamisasetuksen kansallista toimeenpanoa. Metsähallituksen Luontopalveluiden rahoituksesta vuoden 2027 talousarvioesityksessä kohdistuu Helmi-ohjelman toimeenpanoon n. 5 milj. euroa vuodessa, minkä avulla ohjelman toteutus etenee n. 5 % vuositahdilla Luontopalvelujen kokonaistavoitteesta. Laskennallisesti Helmi-ohjelman etenemisen tulisi Luontopalvelujen osalta olla vuosina 2027–2030 lähes 13 % vuodessa, jotta ohjelman kokonaistavoite saavutettaisiin.

Tuottavuusohjelman mukainen vähennys Luontopalveluille vuodelle 2027 on 1,8 milj. euroa. Suurimpia säästöjä haetaan kiinteistöomaisuudesta ja rakennuskannasta. Lisäksi mm. kulttuuriperinnön hoidossa sekä maastopalveluissa tehdään priorisointia.

2. Vesiensuojelun rahoitus

Talousarvioesityksen 35.10. -luvun mukainen vesiensuojelun rahoitus on vuonna 2027 noin 20,8 miljoonaa euroa, sisältäen momentit 35.10.23 Itämeren ja vesiensuojelun edistäminen ja 35.10.61. Vesien- ja ympäristönhoidon tukeminen. Momentilta 35.10.61 rahoitetaan myös pilaantuneiden alueiden kunnostamista 1 521 000 eurolla, joka näkyy taulukon 2 luvuissa, mutta ei lasketa mukaan vesiensuojelun rahoitukseen. Rahoitusta on 2 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2026 talousarviossa, hallitusohjelman kirjausten mukaisesti.

Valtioneuvoston vuonna 2021 hyväksymissä vesien ja merenhoitosuunnitelmissa vuosille 2022–2027 esitetään tarvittavat toimet vesien ja Itämeren hyvän tilan saavuttamiseksi ja ylläpitämiseksi. Vesien- ja merenhoidon suunnitelmat toteuttavat samalla myös koko Itämeren toimintaohjelmaa (Baltic Sea Action Plan, HELCOM). Suomi raportoi EU Komissiolle vesien- ja merenhoidon toimenpiteiden edistymistä vuodenvaihteessa 2024–2025. Vesienhoidon toimenpiteistä kokonaisuutena noin kaksi kolmannesta oli käynnissä vuonna 2024, mutta toimialojen ja toimenpiteiden välinen vaihtelu on suurta.

Vesien ja meren tilan parantamiseen tähtäävän Ahti-ohjelman kautta valtio myöntää avustuksia ja mahdollistaa asiantuntijatuen toimien toteutukseen sekä edistää alueellisten toimijoiden, kuten kuntien, yritysten ja yhdistysten yhteistyön syntymistä. Varsinais-Suomessa Saaristomeren valuma-alueella toteutettavaa Saaristomeri-ohjelmaa hallinnoidaan osana Ahti-ohjelmaa. Vesiensuojeluvaroista rahoitetaan myös valtion vastuulla olevat vesistöseurannat.

Taulukko 2. Vesiensuojelun rahoitus talousarvioissa ja lisätalousarvioissa vuosina 2023–2026 ja talousarvioesityksessä 2027, milj. €

Momentti	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**TAE2027**
35.10.23 Itämeren ja vesien suojelun edistäminen	12,635	11,735	15,335	12,235	**12,235**
35.10.61 Vesien- ja ympäristönhoidon tukeminen	47,892	16,292	6,042	8,142	**10,042** (sis. 1,52 pilaantuneet maat)

Momentin 35.10.23. määrärahasta käytetään 7 210 000 euroa vesien ja meren tilan parantamisen Ahti-ohjelman toteutukseen eri puolilla Suomea, Saaristomeren tilan parantamiseen, vesien- ja merenhoidon suunnitteluun, pohjavesialueiden tarkistamiseen ja pohjavesien riskienhallinnan edistämiseen, vedenalaisen meriluonnon kartoitukseen ja kestävän käytön tukemiseen sekä ympäristön tilan ja toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointiin ja kehittämiseen. Vuoden 2026 alussa käynnistyi laaja-alainen yli 25 milj. euron vuosina 2026–2033 toteutettava EU-rahoitteinen ACWA LIFE -hanke, jonka valtion omarahoituksesta merkittävä osa maksetaan tältä momentilta. Hankkeen tavoitteena on tukea vesien- ja merenhoidon toimenpideohjelmien toimeenpanoa.

Vesien- ja merenhoidossa määrärahaa käytetään mm. elinvoimakeskuksissa, Lupa- ja valvontavirastossa sekä tutkimuslaitoksissa vesien- ja merenhoitosuunnitelmien laadintaan, vesien tilan ja ihmistoiminnan vaikutusten arviointiin, pohjavesialueiden luokituksen ja rajausten tarkasteluihin, toimenpiteiden toteutukseen sekä viestintään. Määrärahaa käytetään myös Itämeren vedenalaisen meriluonnon kartoitusohjelman (VELMU) inventointeihin pääasiassa Metsähallituksessa.

Määrärahasta käytetään 5 025 000 euroa vesi- ja meriseurantojen maasto- ja laboratoriotehtävien hankintaan sekä vesien- ja merenhoidon tiedonhallinnan palveluiden hankintaan. Tämä määräraha käytetään pääosin Lupa- ja valvontavirastossa, joka vastaa maastotehtävien ja laboratorioanalyysien ostopalveluiden hankinnoista. Määrärahalla edistetään kustannustehokkaiden uusien ympäristöseurantojen kehittämistä ja tietojen entistä avoimempaa käyttöä jatkamalla PISARA-vesitietojärjestelmän kehittämistä.

Momentilta 35.10.61 vesiensuojeluun kohdistuu 8 521 000 euroa, joka käytetään pääosin elinvoimakeskuksissa vesien- ja merenhoitosuunnitelmia ja niitä edistävää Ahti-ohjelmaa toteuttaviin avustus- ja tukihankkeisiin. Momentin rahaa voidaan myöntää avustuksina pohjavesialueiden suojelusuunnitelmien laatimiseen ja päivittämiseen.

Ahti-ohjelma

Ahti-ohjelma käynnistyi vuoden 2024 alussa jatkaen yhtenä ohjelmana aiempien Vesiensuojelun tehostamisohjelman, Ravinteiden kierrätysohjelman ja Saaristomeri-ohjelman toimintaa. Se toteuttaa pääministeri Orpon hallitusohjelman vesien ja meren, varsinkin Saaristomeren, tilan parantamiseen liittyviä kirjauksia. Ohjelma edistää mm. hankkeille myönnettävien valtion avustusten ja peltojen kipsikäsittelyjen kautta vuosien 2022–2027 vesienhoitosuunnitelmien ja merenhoitosuunnitelman tavoitteita ja toimenpiteiden toteutumista. Toimenpiteet mm. parantavat pinta- ja pohjavesien tilaa vesistöissä ja valuma-alueilla. Vesien ja meren hyvän tilan tavoite edellyttää useissa sadoissa järvi-, joki-, rannikko- ja pienvesikohteissa ulkoisen kuormituksen vähentämistä sekä vesien kunnostustoimia. Ne myös tehostavat maa- ja metsätalouden vesiensuojelua ja ilmastomuutokseen sopeutumista erityisesti valuma-aluelähtöisillä luontopohjaisilla vesienhallinnan ratkaisuilla

Ahti-ohjelmassa alueelliset toimijat, kuten yritykset, kunnat ja yhdistykset toimivat puhtaiden vesien puolesta. Valtion avustukset auttavat sitouttamaan alueellisia toimijoita ja kanavoimaan yksityistä rahoitusta vesien ja meren tilaa parantaviin hoitotoimiin, jotka myös osaltaan turvaavat yhdyskuntarakenteen toimivuutta ja viihtyvyyttä parantaen alueiden käytön, kaavoituksen ja vesihuollon sekä kunnan muiden vesiensuojeluun vaikuttavien toimialojen yhteistyön toimintamalleja kaupunkien hulevesien ja jätevesien hallinnassa. Lisäksi ne tukevat kuntien, yritysten, yhdistysten ja muiden paikallisten toimijoiden muodostamien vesiensuojelutyötä edistävien yhteistyöverkostojen toimintaa ja kehittymistä.

Ohjelma keskittyy neljään teemaan: Ravinnekuormitus kuriin, Resurssit talteen ja käyttöön, Maan rakenne kuntoon ja Haitta-aineet hallintaan ja käsittää näiden lisäksi Saaristomeri-ohjelman. Ahti-ohjelmalla tavoitellaan mahdollisimman suurta paranemaa vesien ja meren tilaan koko Suomessa ja Saaristomeren

alueella erityisesti. Samalla edistetään ravinneomavaraisuutta ja huoltovarmuutta, vahvistetaan luonnon monimuotoisuutta ja hillitään ilmastonmuutoksen etenemistä.

Peltojen kipsikäsittelyt fosfori- ja kiintoainekuormituksen vähentämiseksi jatkuvat vuonna 2027. Vuoden 2025 loppuun tultaessa kipsiä oli saatu levitettyä kaikkiaan lähes 84000 peltohehtaarille ja kaikkiaan arvioitiin saadun estettyä 117 fosforitonnin joutuminen mereen. Käytössä olevan budjetin supistuttua, kipsikäsittely painottuu vuonna 2027 Saaristomeren ja Suomenlahden valuma-alueille ja tavoitteeksi tullee sama 5000 hehtaarin levitys kuin vuonna 2025. Lisäksi vuonna 2027 on tarkoitus käynnistää Ahti-ohjelman tukien laajentaminen kipsin ohella rakennekalkkiin ja kuituihin, mikä edellyttää ensi vaiheessa muutoksia lainsäädäntöön.

Ravinteiden kierrätyksen ja hallinnan parantamista jatketaan vuonna 2027. Ravinteiden kierrätyksen ja ravinteikkaiden biomassojen käytön edistämiseksi on määrä toteuttaa avustushaku. Vuonna 2025 valmistui yhteensä 37 ravinteiden kierrätyksen ja jätevedenpuhdistamoiden energiatehokkuuden hanketta, joita tuettiin yhteensä noin 27,1 miljoonalla eurolla. Näiden hankkeiden myötä aiempaa laadukkaamman kierrätyksen piiriin saatiin 667 tonnia typpeä ja 171 tonnia fosforia vuodessa. Hankkeiden ansiosta vesistökuormitus väheni arviolta 84,6 tonnia typpeä ja 17,3 tonnia fosforia vuositasolla. Vuosina 2026 ja 2027 toiminnan volyymi on aiempaa huomattavasti pienempi, vain joitakin miljoonia, johtuen aiemmin käytössä olleiden huoltovarmuusrahojen ja EU:n elpymisvälineen rahoituksen loppumisesta.

Vesistöjen kunnostamiseksi on tavoitteena toteuttaa valtionavustushaku (vesien ja merenhoidon avustukset). Kunnostuksia toteuttavassa Ahtin Ravinnekuormitus kuriin -teemassa käynnistyi vuonna 2025 lähes 100 uutta vesien ja meren tilaa parantavaa hanketta, ja satoja hankkeita oli käynnissä eri puolella Suomea. Toimenpiteitä toteutettiin sekä vesistöissä että niitä ympäröivillä valuma-alueilla. Jopa neljännes hankkeista tekee konkreettisia toimia valuma-alueilla, esimerkiksi rakentaa ravinteita ja muita epäpuhtauksia pidättäviä kosteikoita sekä erilaisia pintavalutuskenttiä ja suodatusrakenteita. Myös eroosiota ja virtaamia hillitsevät toimet sekä ennallistaminen yleistyivät vuonna 2025 käynnistyneissä hankkeissa. Vuonna 2025 päättyneiden 93:n hankkeen toteutukseen arvioitiin osallistuneen yli 480 tahoa, joista yli 110 oli yksityisiä maanomistajia. Vesienhoidon asiantuntijaverkostot ovat keskeisiä yhteistyön ja toiminnan aikaansaajia

Saaristomeri-ohjelmaa toteutetaan 2027 kohdentamalla toimenpiteitä ja avustuksia muiden teemojen alta Saaristomeren valuma-alueelle sekä lisäksi alueelle kohdennetuilla erityistoimenpiteillä, kuten Saaristomeren valuma-alueella jatkuva tulosperusteisen rahoitukseen perustuva peltojen fosforiluvun alentamiseen tähtäävä kokeilu ja kokeilun ohessa toteutettava vapaaehtoisuuteen perustuva peltolohkokohtaisen ravinnetietovarannon kokoaminen.

3. Kipupisteet TAE2027

- Vesien – ja merenhoidon tavoitteita ei tulla saavuttamaan vuoteen 2027 mennessä.

  Alustavan päivitetyn vesien ekologisen tilan luokittelun perusteella noin 32 %:ssa (2193 kpl) vesimuodostumista tila on hyvää huonompi. Lupa- ja valvontaviraston alustavien tietojen perusteella tulevissa vuosia 2028–2033 koskevissa vesienhoitosuunnitelmissa hyvän tilan saavuttamisen määräaikaa jatketaan noin 60 vesimuodostumassa luonnonolojen perusteella. Alennettuja tilatavoitteita oltaisiin asettamassa noin 300 vesimuodostumaan. Noin 1800 vesimuodostumassa poikkeusten asettamisen edellytykset eivät viranomaisen arvion mukaan täyty. Näissä tapaukissa vesienhoidon toimenpiteiden toimeenpano ei ole ollut riittävän tehokasta ja

laaja-alaista, jotta voitaisiin jatkaa tavoitteen saavuttamisen määräaikaa luonnonolojen perusteella, eivätkä myöskään edellytykset tilatavoitteen alentamiselle täyty.

- Taloustilanne ja ympäristöhallinnon henkilöstöresurssit eivät mahdollista METSO- ja Helmi-ohjelmien täysimääräistä toimeenpanoa. METSO-ohjelman toteuttamista momentilta 35.10.63 vaikeuttaa kustannustason nousu mm. (puun korkea markkinahinta, lunastuslain muutos). Helmi-elinympäristöohjelmassa momenttien 35.10.21 ja 35.10.52 määrärahat eivät riitä kaikkiin ohjelman tavoitteiden mukaisiin toimenpiteisiin. Rahoituksen riittämättömyys rajoittaa erityisesti ekologisesti vaikuttavia perinnebiotooppien ja arvokkaiden lintuvesikohteiden kunnostuksia.